

**ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ В МУЛЬТИМОДАЛЬНОМУ ТЕКСТІ:
ІНТЕРСЕМІОТИЧНИЙ ПЕРЕКЛАД
(на матеріалі англійської та української мов)**

Т. Г. Лук'янова, канд. філол. наук (Харків)

Стаття присвячена проблемі перекладності візуальних текстів, конструювання значень на основі аналізу та порівняння дескрипцій емоцій, почуттів, відчуттів та асоціацій в мультимодальному тексті; в роботі розглядаються поняття мультимодальності, інтерсеміотичного перекладу, інтерпретації візуальних текстів ілюстрації; у статті досліджується комунікативна функція мультимодальних текстів, які містять знаки різних семіотичних систем і представляють одну референтну ситуацію різними засобами семіотики; висвітлюються особливості художньої мови ілюстрації; окреслюються питання інтерцепції та базових емоцій; проводиться семіотичний аналіз фігур, форм, ліній та кольорів та аналіз рецензій англомовних кінокритиків та кінофільму, інтерпретацій символіки ілюстрації українськомовними суб'єктами асоціативного експерименту; проводиться порівняльний аналіз трактувань емоційних станів у англомовних критичних статтях та представників української культури.

Ключові слова: асоціації, базові емоції, відчуття, ілюстрація, інтерцепція, інтерсеміотичний переклад, кольори, лінії, мультимодальність, почуття, семіотичний аналіз, фігури, форми.

Лук'янова Т.Г. Вербализация эмоциональных состояний в мультимодальном тексте: интерсемиотический перевод (на материале английского и украинского языков). Стаття посвящена проблеме переводимости визуальных текстов, конструированию значений на основе анализа и сравнения дескрипций эмоций, чувств, ощущений и ассоциаций в мультимодальном тексте; в работе рассматриваются понятие мультимодальности, интерсемиотичного перевода, интерпретации визуального текста иллюстрации; в статье исследуется коммуникативная функция мультимодальных текстов, содержащих знаки различных семиотических систем и представляющих одну референтную ситуацию различными средствами семиотики; освещаются особенности художественного языка иллюстрации; определяются вопросы интерцепции и базовых эмоций; проводится семиотический анализ фигур, форм, линий и цветов и анализ рецензий англоязычных кинокритиков и кинофильма, интерпретаций символики иллюстрации украиноязычными субъектами ассоциативного эксперимента; проводится сравнительный анализ трактовок эмоциональных состояний в англоязычных критических статьях и представителей украинской культуры.

Ключевые слова: ассоциации, базовые эмоции, ощущения, иллюстрация, интерцепция, интерсемиотичний перевод, цвета, линии, мультимодальность, чувства, семиотический анализ, фигуры, формы.

Lukianova T. H. Verbalization of emotional states in multimodal text: intersemiotic translation (based on the material of the English and Ukrainian languages). The article highlights the problem of translation of visual texts, meaning-making based on the analyses and comparison of descriptions of emotions, feelings, sensations and associations in the multimodal text; the paper considers the notions of multimodality, intersemiotic translation, interpretation of the visual text of illustration; the article investigates the communicative function of multimodal texts that contain the signs of different semiotic systems and represent one referential situation by different means of semiotics; it outlines the features of the artistic language of illustration; the article looks at the issues of interoception and basic emotions; it carries out the semiotic analysis of figures, forms, lines and colors, as well as the analyses of the reviews of English-speaking film critics and the film, the interpretations of illustration symbols by the Ukrainian-speaking subjects of the associative experiment; the work conducts the comparative analysis of the interpretations of emotional states in both the English critical articles and the representatives of Ukrainian culture.

Key words: associations, basic emotions, colors, feelings, figures, illustration, interoception, intersemiotic translation, lines, multimodality, semiotic analysis, sensations, shapes.

1. Вступ

Актуальність роботи полягає у недостатній вивченості проблеми інтерсеміотичного перекладу мультимодальних текстів.

Мета розглянути процес конструювання значень шляхом порівняння дескрипцій асоціацій, викликаних інтерсеміотичним перекладом мультимодального тексту ілюстрації та розглянути проблему семіотики мультимодальних текстів (англомовного кінофільму Стенлі Кубріка «Космічна Одисея 2001» й ілюстрації архітектурної споруди за мотивами фільму (автор: італійський дизайнер та архітектор Федеріко Бабіна), шляхом порівняння дескрипцій асоціацій, емоцій та почуттів представників англomовної й україномовної культур. Для досягнення мети необхідно вирішити такі завдання: 1) семіотичний аналіз фігур, форм, ліній та кольорів; 2) семіотичний аналіз рецензій англomовних кінокритиків та кінофільму; 3) семіотичний аналіз трактувань символіки ілюстрації учасниками асоціативного експерименту (українськомовні студенти); 4) порівняння дескрипцій почуттів, емоцій та асоціацій у критичних статтях представниками англomовної культури та дескрипцій емоційних станів представниками української культури.

Об'єктом дослідження є слова, словосполучення та речення, дібрані з текстів рецензій кінокритиків та дескрипцій суб'єктів експерименту та формальні дескрипції ілюстрації архітектурної споруди (лінії, форми, фігури та кольори), референтом яких є кінофільм Стенлі Кубріка «Космічна Одисея 2001».

Предмет – особливості реалізації комунікативної функції символного відображення референта у англійській та українській мовах та у мовах кінофільму й художньої ілюстрації.

Матеріалом дослідження обрано: 1) художню ілюстрацію Федеріко Бабіни із серії ARCHIDIRETOR; 2) фільм Стенлі Кубріка «Космічна Одисея 2001»; 3) рецензії англomовних кінокритиків; 4) дескрипції думок, емоцій, асоціацій та почуттів, викликаних ілюстрацією за мотивами кінофільму в україномовних учасників експерименту.

2. Візуальна мова мультимодальних текстів та проблема їх перекладності.

Візуальні засоби комунікації доречно вивчати комплексно разом із вербальним та іншими інформаційними каналами. За словами А.О. Кібріка «світ, що нас оточує, є мультимодальним, а ми є мультимодальними організмами. Адекватне уявлення про природну мовну комунікацію можна отримати, використавши мультимодальний підхід, беручи до уваги всі комунікативні канали та їх організацію. Поняття мультимодальності відносять до різниці між органами чуття людини (зорові, слухові, тактильні канали тощо). Різні канали взаємодіють, і інформація розподілена складним чином між ними, тому необхідно залучати крос-модальний підхід» [8]. Крос-модальне розрізнення – це розрізнення, за якого об'єкти, представлені в одній чуттєвій модальності (зоровій) мають ідентифікуватися з використанням термінів іншої модальності (тактильної) [10].

У нашому дослідженні робимо спробу наблизитися до розуміння проблеми конструювання значень у процесі інтерсеміотичного перекладу з візуальної мови ілюстрації на природну мову. У. Еко, порівнюючи роботи Ч. С. Пірса та Р. Якобсона, говорить, що за Пірсом наявність будь-якої еквівалентності у значенні двох виразів можна забезпечити тотожність наслідків, які ці вирази містять чи мають на увазі, тобто значення – це «переклад знаку в іншу систему знаків». У. Еко тлумачить слова Р. Якобсона про переклад так: інтерпретувати певний семіотичний елемент означає перекладати його у інший елемент. Сам У. Еко вважає, що «інтерпретувати» не означає «перекладати», якщо тільки не розуміти слово «переклад» метафорично [15, с. 360–367]. П. Тороп наголошує, що людина використовує мову при спілкуванні з будь-якими видами мистецтва, однак це не говорить про їх перекладність на природну мову. Хоч мова кожного мистецтва має свої елементи, які складають мову, важко говорити про виділення аналогів фонем, морфем, слів та речень у живописі, музиці, тощо. Значення та елементи мови в них розділити майже не можливо,

повідомлення інтерпретується насилу, оскільки є прихованим та імпліцитним [13, с. 208–209].

У роботі аналізується ілюстрація архітектурної споруди за авторством архітектора і дизайнера Федеріко Бабіни. Художня мова ілюстрації – це «окрема модель світу, концентроване знання про світ, сформоване художньо-виразними засобами ілюстрації. Художня мова митця – це його/її знання про людину, та метод чи інструмент створення нових знань засобами обраної семіотики» [12]. Символізація архітектурних форм, фігур, ліній, планів, кольорів, об'ємів, світла, тіні, фактур тощо має комунікативну функцію; елементи архітектури є знаками, які можна інтерпретувати з точки зору семіотики [2]. Федеріко Бабіна поєднує архітектуру та ілюстрацію, використовуючи прості форми, лінії та кольори, що передають ідею фільму чи визначають особистість режисера та притаманний йому стиль, провокують позитивні/негативні/змішані почуття, емоції, відчуття та асоціації тощо.

Усе, що сприймається навколо, у мозку представлене у вигляді понять. Ми сприймаємо закономірності низького рівня, на кшталт ліній, кольорів, контурів, штрихів та плям, так само добре, як і закономірності вищого рівня, приміром, складні об'єкти та сцени. Візуальна, звукова, тактильна, смакова, по типу запаху, дотикова інформація складається з неперервних, і неоднозначних сенсорних сигналів. Мозок має передбачати їх, використовуючи уявлення, аби зробити сенсорні сигнали значущими. Сприйняття стають такими реальними, що ми вважаємо, ніби сприймаємо світ як він є, тоді як насправді ми сприймаємо світ нашого власного виробництва. «Категоризація за допомогою уявлень, виводить вас за межі доступної інформації, створюючи значення з відчуттів від інтероцепції та п'яти органів чуття. Це ключова ідея конструювання емоцій» [14, с. 145–147].

Одним з завдань роботи є дослідити схоже та відмінне у дескрипціях емоцій/почуттів/відчуттів/асоціацій учасників експерименту (студентів, не знайомих із сферою кіно) та кінокритиків, які є представникам різних культур.

За словами Л. Фельдман Барретт «прості відчуття виникають через інтероцепцію.

Інтероцепція – це відображення вашим мозком усіх відчуттів ваших внутрішніх органів і тканин, рівня гормонів у вашій крові та стану вашої імунної системи. Все, що відбувається всередині вашого тіла є інтероцептивною активністю, яка створює цілий спектр базових відчуттів – від приємних до неприємних, від спокійних до нервових і навіть абсолютно нейтральних. {...} Інтероцепція є витокom відчуттів. Інтероцепція демонструє, що індивіди не залежать від емоцій, вони є архітекторами цих переживань» [14, с. 102]. Особи з високою/низькою емоційною гранулярністю уміють/не уміють 'читати' власні емоції, що впливає на (не)уміння передбачати фрагменти зорового, звукового образу, запаху, смаку та дотику. Через передбачення мозок створює світ, який ви відчуваєте, комбінуючи фрагменти з минулого й оцінюючи можливість застосування фрагменту в поточній ситуації [14, с. 106–111].

Для нашого експерименту обрано ілюстрацію із зображенням будинку, що уособлює характерні риси стилю у роботах режисера Стенлі Кубріка або відносить до його конкретних фільмів. У коментарі до ілюстрації, наданому у відео, присвяченому серії ілюстрацій Archidirectors, зазначено: "A spaceship architecture lost in time and space. A "crossbreed" between a house and a robot. A machine and an architectural structure. Kubrick's weird and disturbing atmosphere, an unstable blend of humor and terror, is here emphasized by the use of primary colors and basic geometric shapes. A structure with hidden clues, waiting to be found" [17]. Елементи зображення та опис відсилають до фільму «Космічна Одисея 2001».

Згідно символіки ліній, форм та фігур у декоративно-прикладному та ювелірному мистецтвах за А. Барабановим та Є. Бердічевським [3; 4; 5] та мовою кольорів за О. Ю. Антоненко [1] ми можемо інтерпретувати інформацію таким чином: велика кількість вертикальних ліній означає *розвиток, підйом, прогрес*; квадрати є символами *стабільності та монолітності*; коло символізує *спокій, сталість та врівноваженість*; прямокутник із короткою стороною у якості основи повідомляє про *зростання, успіх*; горизонтальні лінії – це *пасивність*; дах у формі трикутника – *стійкість*,

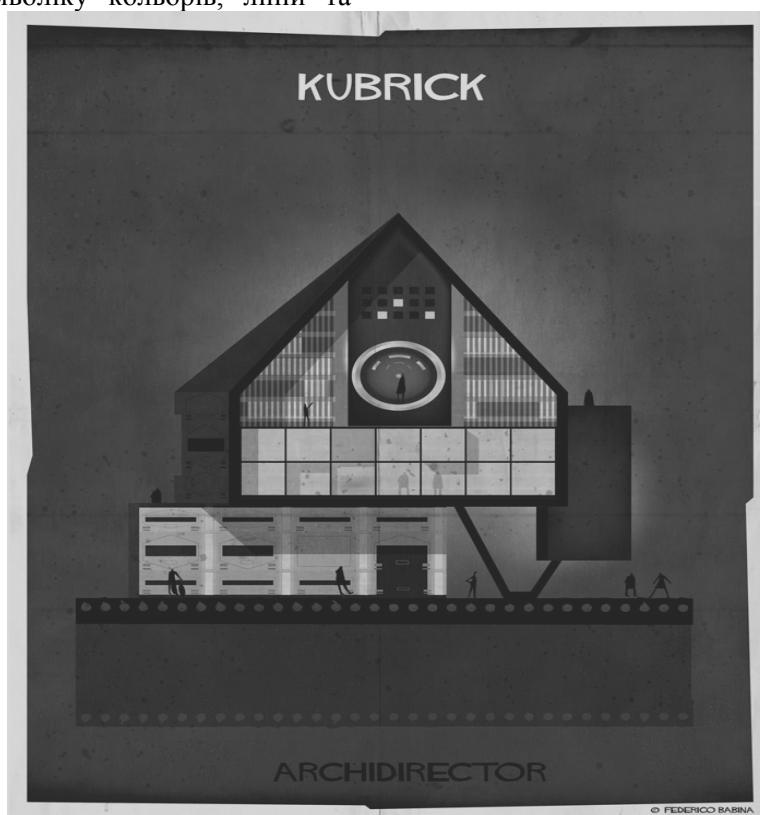
прагматичність, енергія; шестикутник стоїть на гострій вершині і символізує *нестійкість*.

Білий та чорний – це *світ та темрява*. Білий випромінює; це *чистота, простота, божественність, тиша, мовчання, холод*. Чорний поглинає; це *темрява, безодня, загадка, основа основ, космос, наповненість*. Червоний – це *сила, енергія, лідерство, гнів, пристрасть, любов, кров, вогонь, біль, смерть*; він *звеличує або пригнічує*. Жовтий – це колір *веселоців, безтурботності, нерозсудливості* [1].

Експеримент. Студентам було запропоновано описати власний емоційний стан від сприйняття візуальної інформації ілюстрації спираючись на візуальні, аудіальні, смакові, контактні відчуття та відчуття запаху. (Студентам не було надано інформацію про символіку кольорів, ліній та

форм чи коментар до ілюстрації. Ім'я режисера було видалено з ілюстрації). Ми також проаналізували раціонально марковані дескрипції критичних статей кінофільму «Космічна Одисея 2001» ("2001: A Space Odyssey") представників англomовної культури й порівняли їх з нераціонально маркованими дескрипціями емоцій та відчуттів представників україномовної культури (студенти).

Нижче наводимо аналіз результатів експерименту: порівняння дескрипцій асоціацій студентів, викликаних ілюстрацією та їх відповідність/невідповідність змісту фільму «Космічна одисея 2001 року» та їх порівняння з дескрипціями англomовних критиків [18-21] й описом форм, ліній та кольорів.

Мал. 1. Художня ілюстрація Федеріко Бабіни із серії ARCHIDIRETOR [16]

Почуття/емоції. Описані емоційні стани відповідають змісту повністю, окрім дескрипції 'теплі/кохання', хоча і ці почуття можна віднести до спілкування героя фільму з родиною чи власною дитиною. Емоції студентів також співвідносяться із дескрипціями критиків. Студенти: *страх* – 9 (студентів), *подив* – 6,

цікавість/інтерес – 6, *сум* – 3, *тривога* – 3, *нейтральні* – 3, *напруга* – 2, *злість* – 2, *захоплення* 2, *змішані, неприємні, очікування, хитрість, спокій, шум, підлеглість, інтрига, темрява, загадковість, розміреність, теплі/кохання, неначе хтось за мною спостерігає, відчуження, негатив, зло, страх*

перед незвіданим, без емоцій, хорор, трилер. Критики: *mysterious, conveys suspense, surprisingly dull prolog, sheer wonder, enigmatic, caution, disturbing atmosphere*. Можна співвіднести з семіотичним трактуванням форм, ліній та кольорів: *спокій, пасивність, сталість, загадка, пригнічення*.

Зміст. Описи студентів переважно відповідають змісту та співвідносяться із описами кінокритиків. Два учасники експерименту вгадали назву фільму. Студенти: відповідає змісту: *фантастика – 3, космос/космічні пригоди/подорож у космос – 3, «Космічна одісея 2001» – 2, про фентезі – 2, звіри – 2, фільм про життя людей та їх роботу/будні в офісі – 2, війна, екшн, пошук дверей, про створення роботів/зміну світу, про (нові)технології, аеропорт, або станція в космосі, злий геній/лабораторія, всі підпорядковуються одному ватажку, про вбивство і самотність, про жахливі винаходи, переслідування, забутий острів, пригоди, експерименти, супер герої, про таємну організацію, таємні технології, про бійки і зраду, космос/щось про клуб. Не відповідає змісту: *детектив – 4, французьке – 2, про хобітів/«Володар пернів», «Адвокат диявола», романтичне кіно/драма, про сучасне життя, кримінал*. Критики: *scientific advances in space travel, “advancement of man,” apes, space ships, a computer named Hal, villain, wild celestial ride, after confronting himself in various advance stages of age, rebirth of civilization. robot, terror, bones can be used as weapons, childish preoccupation with technological trivia; форми, лінії та кольори: розвиток, прогрес, космос, божественність, лідерство, нерозсудливість, кров, біль та смерть*.*

Температура. Описали відчуття холоду – 21 студент, спеки/тепла – 17. Ми знаємо, що «на всі тіла, що знаходяться в космосі, діє не тільки смертельний для людини холод, але і згубна спека. На сонячній стороні космічного корабля – спекотно, на тіньовій – холодно. І чим ближче або далі зореліт від небесного світила, тим більша різниця температур. Теоретично у космосі 0° за шкалою Кельвіна або мінус 273,15°С» [7]. «Людина з розвинутою чутливістю також може «добудувати» образ

спираючись на попередній досвід, занурившись у задану «ситуацію» [9, с. 51; 11]. Свідомість проектує добро і зло у тепло і холод відповідно» [9, с. 9] (порівняйте: тепло матері, тепло долонь, парне молоко, тепло печери; холод смерті, холодна темрява, холод ланцюга, могильний холод тощо). Описи критиків/опис кольорів: *білий – холод, червоний – вогонь*.

Дотик. Описи студентів відповідають змісту кінофільму та описам критиків. Студенти: *шершава, холодна, тверда поверхня, папір, скло та пластик*. Критики: *smooth artificial surfaces and right angles*; у семіотичному трактуванні білий колір символізує *холод*.

Запах і смак. Нюхова чутливість тісно пов'язана зі смаковою, допомагає розпізнати та попередити про несвіжість їжі, небезпеку для організму навколишнього середовища [6]. Описи студентів відповідають змісту фільму, однак їх опис відрізняється від опису критиків. Студенти: *земля, кров, дим, вогонь, зброя, лабораторія, нова техніка, космос/без запаху, кава, ліків, ласощі, горілого, ПК та клавіатури, неїстівний, гіркий, неприємний, їжа у тюбиках*. Критики: *refreshments, ape-steak tartare, a dish of incomparable excellence*. Запах миючих засобів, випраного одягу, що відчули деякі студенти, не відповідає змісту фільму.

Звук. Саундтреки до фільму поєднують всі описані студентами характеристики музики, окрім *органної* музики. Студенти: *Голосне – 15, тихе – 11, агресивне – 3, дуже тихе – 2, різке – 2, спокійне – 2, мелодійне, м'яке, сумне, бадьоре, зліт літаків/тиша/шум машин, дивне, жорстке, неприємне, ніжне, середнє, мінімалізм, колюче, напружене, гучне, приглушене/мелодія органу, інтрига, відповіді не надано – 1*. Режисер обирає класичну музику для фільму, наприклад: «На прекрасному блакитному Дунаї» Й. Штрауса. Критики говорять про: *classical music, slow, uplifting, serious, transcendent and sublime music*.

3. Висновки

Аналіз теоретичного та практичного матеріалу дає можливість дійти висновку про те, що учасникам експерименту, здебільшого, вдалося інтуїтивно витлумачити не тільки зміст кінофільму загалом, але й окремі конкретні деталі сюжету. Ілюстрація стабільно викликає в

учасників базові емоції страху, тривоги, суму та інтересу, але не обмежуються лише ними, оскільки студенти демонструють різноманіття почуттів та асоціацій. Дескрипції емоцій, відчуттів та асоціацій студентів можна порівняти з дескрипціями кінокритиків, за тієї різниці, що студенти частіше використовують окремі слова та словосполучення на позначення своїх емоцій, тоді як кінокритики використовують складнішу за структурою, лексику та стилем мову у своїх оглядах. Особи, які належать до різних культур мають схожі емоції та відчуття, однак, нерациональні умовиводи студентів, які не є експертами у сфері кіно, базуються на асоціаціях, емоціях та відчуттях, тоді як англомовні кінознавці спираються на раціональне знання. Інтерсеміотичний переклад дозволяє «перекладати» з мови кіно на мову ілюстрації, що дозволяє конструювати значення та сприймати кінотекст через інтерпретацію ілюстрації.

Перспектива полягає у подальшому дослідженні мультимодальних текстів та їх інтерпретацію представниками англомовної та україномовної культур на матеріалі ілюстрацій Федеріко Бабіни та музики (у тому числі з кінофільмів) за мотивами ілюстрацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антоненко Е. Ю. Язык цвета. URL: http://www.e-reading.club/bookreader.php/1041271/Antonenko_-_Yazyk_cveta.html.
2. Архитектурное выражение, архитектурный язык – ключевые компоненты архитектуры. Понятия. URL: <http://studall.org/all2-148671.html>.
3. Барабанов А. Человек и архитектура: семантика отношений. URL: <http://www.cloud-cuckoo.net/openarchive/wolke/rus/Themen/021/Barabanov/Barabanov.htm>.
4. Бердичевский Е. Г. Визуальная метафора в прикладном дизайне. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/vizualnaya-metafora-v-prikladnom-dizayne>.
5. Бердичевский Е. Г. Символика линий, форм и фигур в декоративно-прикладном и ювелирном искусствах. URL: <http://docplayer.ru/38456898-Simvolika-liniy-form-i-figur-v-dekorativno-prikladnom-i-yuvelirnom-iskusstvah.html>.
6. Загальна психологія. URL: https://pidruchniki.com/10650915/psihologiya/nyuhovi_vidchuttya.
7. Какая температура в космосе? URL: [https://www.techcult.ru/space/2335-](https://www.techcult.ru/space/2335-kakaya-temperatura-v-kosmose)

8. Кибрик А. А. Мультимодальная лингвистика. URL: http://iling-ran.ru/kibrik/Multimodal@Cog_Studies_2010.pdf.
9. Костяев А. И. Проекция температурной чувствительности Человека культурного. М.: Книжный дом «Либроком», 2010. 200 с.
10. Кросс-модальное различие. Национальная психологическая энциклопедия. URL: <https://vocabulary.ru/termin/kross-modalnoe-razlichenie.html>.
11. Любимов А. НЛП: мастерство коммуникаций. СПб.: Питер, 2003. 224 с.
12. Мечковская Н. Искусства в свете семиотики: филогенеза и типология художественных языков человечества // *Respectus Philologicus*. 2002. № 2 (7). URL: <http://filologija.vukhf.lt/2-7/mechkovskaja.htm>.
13. Тороп П. Тотальный переклад: монографія. Вінниця: Нова книга, 2015. 264 с.
14. Фельдман Барретт, Ліза. Як народжуються емоції. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2018. 480 с.
15. Эко У. Сказать почти тоже самое. Опыт о переводе. М.: АСТ: CORPUS, 2015. 736 с.
16. Archidirector. URL: <https://federicobabina.com/ARCHIDIRECTOR>.
17. Archidirectors. Directors. The architects of cinema URL: www.archidirectors.com.
18. Berardinelli J. 2001: A Space Odyssey (United Kingdom/United States, 1968). URL: <http://www.reelviews.net/reelviews/2001-a-space-odyssey>.
19. Ebert R. Great Movie. URL: 2001 A Space Odyssey movie review. <https://www.rogerebert.com/reviews/great-movie-2001-a-space-odyssey-1968/>.
20. Frederick B.R. Review: '2001: A Space Odyssey'. URL: <https://variety.com/1968/film/reviews/2001-a-space-odyssey-1200421723/>.
21. Morgenstern J. '2001: A Space Odyssey': Kubrick's sci-fi film was hardly seen as a classic in newsweek's 1968 review URL: <https://www.newsweek.com/2001-space-odyssey-standley-kubrick-1968-review-868725>.

REFERENCES

- Antonenko Ye.U. (n.d.). *Yazyk Tsveta [The Language of Color]*. Available at: http://www.e-reading.club/bookreader.php/1041271/Antonenko_-_Yazyk_cveta.html. (in Russian)
- Archidirector. (n.d.). Available at: <https://federicobabina.com/ARCHIDIRECTOR>. (in English).
- Archidirectors. Directors. The architects of cinema. (n.d.). Available at: www.archidirectors.com. (in English).

Arkhitekturnoe vyrazheniye, arkhitekturnyy yazyk – klyucheveye komponenty arkhitektury. Ponyatiya [Architectural Expression, Architectural Language – the Key Components of Architecture. Concepts]. (n.d.). Available at: <http://studall.org/all2-148671.html>. (in Russian).

Barabanov, A. (n.d.). *Chelovek i arkhitektura: semantika otnosheniy [Man and Architecture: the Semantics of Relations].* Available at: <http://www.cloud-cuckoo.net/openarchive/wolke/rus/Themen/021/Barabanov/Barabanov.htm>. (in Russian).

Berardinelli, J. (n.d.). *2001: A Space Odyssey (United Kingdom/United States, 1968).* Available at: <http://www.reelviews.net/reelviews/2001-a-space-odyssey>. (in English).

Berdichevskiy, E.G. (n.d.). *Simvolika liniy, form i figur v dekorativno-prikladnom i yuvelirnom iskusstvakh [Symbolism of Lines, Shapes and Figures in the Decorative and Applied and Jewelry Arts].* Available at: <http://docplayer.ru/38456898-Simvolika-liniy-form-i-figur-v-dekorativno-prikladnom-i-yuvelirnom-iskusstvah.html>. (in Russian).

Berdychevskyy, E.G. (n.d.). *Vizual'naya metafora v prikladnom dizayne [Visual Metaphor in Applied Design].* Available at: <http://cyberleninka.ru/article/n/vizualnaya-metafora-v-prikladnom-dizayne> (in Russian).

Ebert, R. (n.d.). *Great Movie.* Available at: <https://www.rogerebert.com/reviews/great-movie-2001-a-space-odyssey-1968/> (in English).

Eco, U. (2015). *Skazat pochti to zhe samoe: Opyty v perevode [Saying Almost the Same Thing: Experiences in translation].* Moscow: ACT: CORPUS Publ.

Feldman Barrett, L. (2018). *Yak narodzhuiutsia emotsii [How Emotions Are Made].* Kharkiv: Klub simeinoho dozvillia Publ., 480 p. (in Ukrainian).

Frederick, B.R. (n.d.). *Review: '2001: A Space Odyssey'.* Available at: <https://variety.com/1968/film/reviews/2001-a-space-odyssey-1200421723/>. (in English).

Kakaya Temperature v kosmose? [What Temperature Is There in Space?]. (n.d.). Available at: <https://www.techcult.ru/space/2335-kakaya-temperatura-v-kosmose>. (in Russian).

Kibrik, A.A. (2010). *Mul'timodal'naja lingvistika [Multimodal Linguistics].* URL: http://iling-ran.ru/kibrik/Multimodal@Cog_Studies_2010.pdf

Kostyaev, A.I. (2010). *Proektsii temperaturnoy chuvstvitelnosti Cheloveka kulturnoho [Projections of Temperature Sensitivity of the Homo culturalis].* Moscow: Librokom Publ., 200 p. (in Russian).

Kross-modalnoye razlicheniye. Natsyonalnaya psikhologicheskaya entsyklopedia [Cross-modal Distinction. National Psychological Encyclopedia]. (n.d.). Available at: <https://vocabulary.ru/termin/kross-modalnoe-razlichenie.html>. (in Russian).

Liubimov, A. (2003). *NLP: masterstvo kommunikatsiy [NLP: Communication skills].* SPb.: Piter Publ. 224 p. (in Russian).

Mechkovskaya, N. (2002). *Iskusstva v svete semiotiki: filogeneza i tipologiya khudozhestvennykh yazykov chelovechestva [Arts in the Light of Semiotics: Phylogenesis and typology of the artistic languages of humanity].* *Respectus Philologicus, № 2(7).* Available at: <http://filologija.vukhf.lt/2-7/mechkovskaja.htm>. (in Russian).

Morgenstern, J. (n.d.). *'2001: A Space Odyssey': Kubrick's sci-fi film was hardly seen as a classic in newsweek's 1968 review.* Available at: <https://www.newsweek.com/2001-space-odyssey-standley-kubrick-1968-review-868725>. (in English).

Torop, P. (2015). *Totalnyi pereklad: monografiya [Total translation: monography].* Vinnytsia: Nova knyha Publ. 264 p. (in Ukrainian).

Zahalna psykholohia [General Psychology]. (n.d.). Available at: https://pidruchniki.com/10650915/psihologiya/nyuhovi_vidchuttya. (in Ukrainian).

Лук'янова Тетяна Геннадіївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна; e-mail: luktah@gmail.com; ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0348-9414>; SCHOLAR.GOOGLE: https://scholar.google.com/citations?user=S_QsgGwAAAAAJ&hl=ru&authuser=1; RESEARCHGATE: https://www.researchgate.net/profile/Tetyana_Lukyanova